

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

INVESTMENT SUPPORT OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті розкрито роль і значення інновацій для діяльності сільськогосподарських підприємств та їх особливості. Без інноваційних перетворень підприємства не зможуть ефективно розвиватися та бути конкурентоспроможними. Визначено сутність інвестицій як економічної категорії та фінансового показника. Розглянуто ключові елементи системи інвестиційного забезпечення розвитку аграрних підприємств. Проаналізовано ситуацію щодо інвестиційного забезпечення аграрного сектору та динаміку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за останні п'ять років. Визначено основні проблеми аграрного сектору економіки України щодо залучення реальних інвестиційних ресурсів. Означено найбільш пріоритетні та прибуткові сфери агропромислового комплексу країни. Запропоновано необхідні умови для інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інвестиції, капітальні вкладення, прямі іноземні інвестиції, сільськогосподарські підприємства.

В статті раскрыты роль и важность инноваций для деятельности сельскохозяйственных предприятий и их особенностей. Без инновационных преобразований предприятия не смогут эффективно развиваться и быть конкурентоспособными. Определена суть инвестиций как экономической категории и финансового показателя. Рассмотрены ключевые элементы системы инвестиционного обеспечения развития аграрных предприятий. Проанализированы ситуация касательно инвестиционного обеспечения аграрного сектора и динамика финансирования инновационной деятельности сельскохозяйственных предприятий за последние пять лет. Определены основные проблемы аграрного сектора экономики Украины по привлечению реальных инвестиционных ресурсов. Обозначены наиболее приоритетные и прибыльные сферы агропромышленного комплекса страны. Предложены необходимые условия для инвестиционного обеспечения инновационной деятельности сельскохозяйственных предприятий в современных условиях.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиции, капитальные вложения, прямые иностранные инвестиции, сельскохозяйственные предприятия.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиции, капитальные вложения, прямые иностранные инвестиции, сельскохозяйственные предприятия.

УДК 338.432:63

<https://doi.org/10.32843/bses.57-16>

Старинець О.Г.

д.е.н., доцент кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності Національний університет біоресурсів та природокористування України

Starynec Oleksandr

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The article reveals the role and importance of innovations for the activities of agricultural enterprises and their peculiarities. Innovation activity in the agricultural sphere is one of the most important directions of increasing productivity of agro-industrial production, welfare of rural residents and, in general, the population of Ukraine. The development of the domestic agro-industrial complex requires urgent scientific justification of economic relations between business entities in the market economy. Without innovative transformations, enterprises will not be able to develop effectively and be competitive. The essence of investments as an economic category and financial indicator is defined. The key elements of the system of investment support for the development of agricultural enterprises are considered. The situation of investment support of the agricultural sector and the dynamics of financing of innovative activities of agricultural enterprises over the past five years are analyzed. The main problems of the agricultural sector of the Ukrainian economy of attracting real investment resources have been identified. The most priority and profitable spheres of the agro-industrial complex of the country are mentioned: the introduction of high-performance technologies for growing crops and keeping livestock and poultry; restoration and modernization of processing and food industry enterprises; creation of capacities and raw material base for the production of tares; development of agricultural engineering; production of effective chemical means of protection of agricultural plants and animals. The necessary conditions for investment support for innovative activities of agricultural enterprises are proposed: increasing the competitiveness of agricultural enterprises through the production of high-quality products; reducing investment risks that hamper investments in Ukraine as a whole, and in the agricultural sector, in particular; attracting qualified personnel who are able to work in new conditions of agricultural enterprises; integration of agricultural enterprises for the sake of capital pooling, and prospects of raising additional funds for the implementation of innovative projects in their activities.

Key words: innovation activity, investments, capital investments, foreign direct investments, agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність в аграрній сфері є одним із найважливіших напрямів підвищення продуктивності агропромислового виробництва, добробуту сільських мешканців і загалом населення України. Розвиток вітчизняного агропромислового комплексу потребує невідкладного наукового обґрунтування економічних відносин між суб'єктами господарювання в умовах ринкової економіки.

Інноваційна діяльність є обов'язковою умовою функціонування сільськогосподарського підприємства задля виробництва та просування на ринок високоякісної продукції, яка сприятиме підвищенню його прибутковості. Без інноваційних пере-

творень підприємства не зможуть ефективно розвиватися та бути конкурентоспроможними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств зробили провідні вчені, такі як К.С. Гузар, К.М. Мельник, Т.В. Майорова, А.А. Пересада, О.Т. Прокопчук, В.Р. Товмасян.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття ролі і значення інноваційної діяльності для сільськогосподарських підприємств та її особливостей, а також здійснення аналізу інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Високі прибутки окремих сільськогосподарських підприємств досягаються переважно завдяки не технологічним проривам, а низькій ціні на оренду землі. За експертними оцінками, з близько 40 000 фермерських господарств інноваційні технології на постійній основі застосовують не більше 10%.

Протилежне ставлення до впровадження інновацій спостерігається у агрохолдингах. Великі компанії впроваджують інновації не лише у виробництво, але й в усі супутні сфери, зокрема управління ресурсами, кадрами, закупівлями. Витрати на високотехнологічні розробки у найбільших гравців становлять 5–7 дол. США на кожен гектар. Наприклад, інноваційний бюджет одного з найбільших агрохолдингів – МХП – за 2018 рік становив 2,5 млн. дол. США.

Проте впровадження інноваційних технологій – це безальтернативний варіант розвитку аграрного бізнесу. Однією з найпоширеніших у сільському господарстві є застосування дронів. У сільському господарстві їх використовують для контролю використання ресурсів, внесення добрив, спостереження посівів, а саме агромоніторингу полів, у результаті якого можна отримати вичерпну характеристику посівів аж до наявності бур'янів або потенціалу врожайності.

За результатами дослідження “Agrohub Innovation Agenda”, яке охопило понад 150 топ-менеджерів агрокомпаній з банком землі різного масштабу, виділено три основні пріоритети інноваційності українських аграріїв.

1) Точне землеробство. Популярність пояснюється перш за все виразним економічним ефектом, адже застосування технології дає змогу заощадити в середньому 15% добрив, палива та ЗЗР, оптимізувати управління полем.

2) Інновації в обліку та аналізі полів.

3) ERP-системи управління компанією, які дають змогу контролювати розрізнені земельні масиви по всій території країни та керувати великою кількістю людей. Звісно, жодні технології не відшкодують відсутності дощу, однак вони допоможуть мінімізувати наслідки посухи [1].

Проте впровадження інновацій в будь-якій сфері діяльності, зокрема в сільському господарстві, потребує значних вкладень, які не завжди є у підприємств, тому для реалізації інноваційних ідей доцільно залучати інвестиції, які б могли покрити первинні затрати на придбання інноваційних технологій на початкове їх використання.

Зміст економічної категорії «інвестиції» більш широкий порівняно з категорією «капітальні вкла-

дення». А.А. Пересада визначає капітальні вкладення як інвестиції (витрати) на створення нових та розширення, реконструкцію діючих основних засобів виробничого та невиробничого призначення [2, с. 42].

За фінансовим визначенням інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність задля отримання доходу. Економічне визначення інвестицій можна сформулювати таким чином: інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу. Окремі автори, визначаючи термін «інвестиції», вважають, що останні існують тільки у грошовій формі, але інвестування капіталу може здійснюватися також у будь-якій майновій формі або у формі немайнових активів; сукупності технічних, технологічних, комерційних та інших знань; виробничого досвіду; права використання землі, води, ресурсів, споруд, а також інших майнових прав [3, с. 27].

Ключовими елементами системи інвестиційного забезпечення розвитку підприємства є:

– інвестиційне середовище як сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на інвестиційний процес;

– інвестиційний потенціал як сукупна можливість чинників інвестиційного середовища реалізувати свої можливості, тобто інвестиційні ресурси, та забезпечувати в часі стійкий розвиток підприємств;

– інвестиційний клімат як система соціальних, економічних, правових, організаційних та інших відносин, які визначають доцільність інвестиційних процесів на підприємствах і впливають на відтворення капіталу [4, с. 62].

На думку А.А. Пересади, інноваційні інвестиції – це вкладання у нововведення [2, с. 14].

Проаналізуємо ситуацію щодо інвестиційного забезпечення аграрного сектору та динаміку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за останні 5 років.

Капітальні інвестиції у сільське господарство за 2015–2019 роки наведено в табл. 1.

За даними табл. 1, останніми роками спостерігається коливання капітальних інвестицій у сільське господарство. Так, у 2019 році цей показник знизився на 11%, тоді як у 2018 році він підвищився на 3%.

Динаміка структури капітальних інвестицій у сільське господарство за 2015–2019 роки наведена на рис. 1.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції у сільське господарство за 2015–2019 роки, млн. грн. [5]

Галузь	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Сільське господарство	30 154,7	50 484,0	64 243,3	66 104,1	59 129,5
Всього	273 116,4	359 216,1	448 461,5	578 726,4	623 978,9

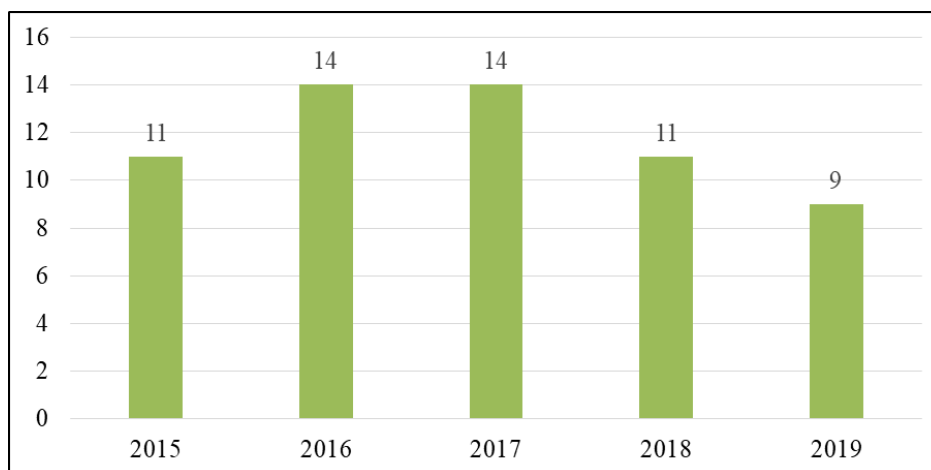

Рис. 1. Динаміка структури капітальних інвестицій у сільське господарство за 2015–2019 роки, % до загальної суми капітальних інвестицій

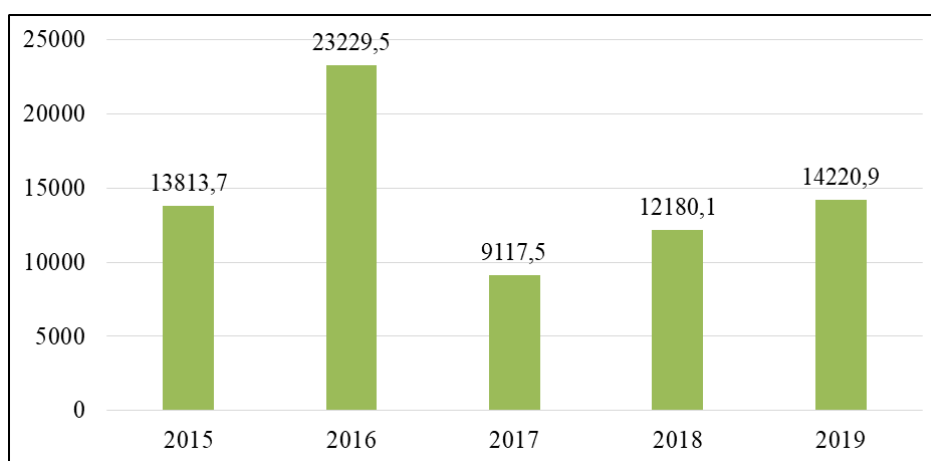

Рис. 2. Динаміка обсягів фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2015–2019 роки, млн. грн. [6]

На рис. 1 спостерігається спадаюча тенденція у структурі капітальних інвестицій у сільське господарство з 2018 року.

Динаміка обсягів фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2015–2019 роки наведена на рис. 2.

Як можна побачити з рис. 2, різке зниження фінансування інноваційної діяльності в Україні спостерігалось у 2017 році, а з 2018 року суми фінансування інноваційної діяльності почали зростати.

Однією з головних проблем аграрного сектору економіки України є залучення реальних інвестиційних ресурсів. Крім того, за умов обмеженості внутрішніх ресурсів найбільш привабливим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є прямі іноземні інвестиції (рис. 3).

Для інвесторів пріоритетними є галузі та підприємства, які мають високий інноваційний потенціал і здатні забезпечити приріст рентабельності капіталу. Найбільш пріоритетними та одночасно при-

бутковими сферами агропромислового комплексу країни, зокрема для іноземного інвестування, є:

- впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби й птиці;
- відновлення та модернізація на базі нових технологій підприємств переробної та харчової промисловості, а також тих, що займаються заготівлею та зберіганням сільськогосподарської продукції;
- створення потужностей і сировинної бази для виробництва тари й нових пакувальних матеріалів;
- розвиток сільськогосподарського машинобудування й виробництво технологічного обладнання для олієжирової, м'ясо-молочної, борошномельно-круп'яної та хлібопекарської промисловості;
- виробництво ефективних хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і тварин [7].

Висновки з проведеного дослідження. Для ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств обов'язковою умовою є впровадження у їхню діяльність інноваційної складової частини. Це дасть можливість не тільки знизити трудоміст-

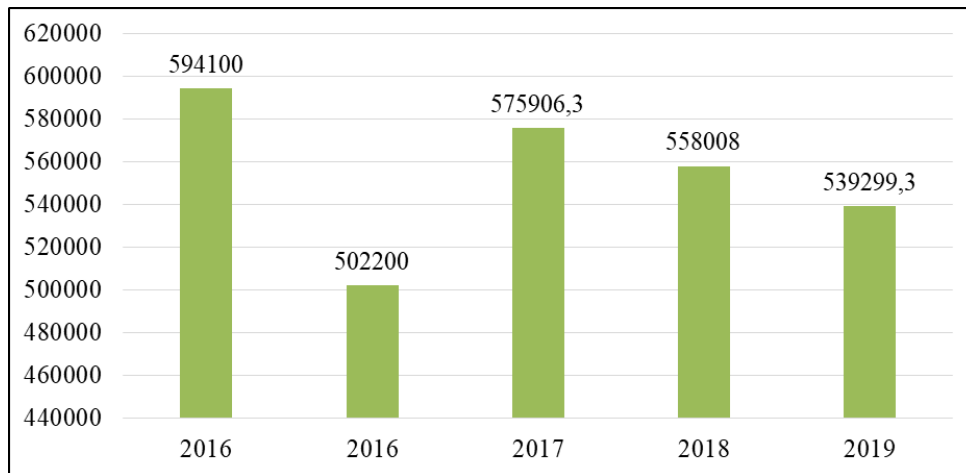

Рис. 3. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій у сільське господарство України у 2015–2019 роки, тис. дол. США [5]

кість багатьох виробничих процесів, але й сприяти досягненню ними стратегічних цілей, тому для інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно вживати таких заходів:

- підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств завдяки виробництву високоякісної продукції;
- зниження інвестиційних ризиків, які гальмують надходження інвестицій в Україну загалом і в аграрний сектор зокрема;
- залучення кваліфікованих кадрів, які здатні працювати в нових умовах діяльності сільськогосподарських підприємств;
- інтеграція сільськогосподарських підприємств заради об'єднання капіталу та перспектив залучення додаткових коштів для впровадження інноваційних проєктів у їхню діяльність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інновації та АПК: чому за таким союзом майбутнє. URL: <https://mind.ua/publications/20202576-innovaciyi-ta-apk-chomu-za-takim-soyuzom-majbutne> (дата звернення: 20.09.2020).
2. Пересада А.А. Інвестування: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2004. С. 14–42.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник. Київ: ЦУЛ, 2009. С. 25–30.
4. Товмасян В.Р. Економічна сутність інвестиційного забезпечення та його роль у розвитку підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 60–64.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.09.2020).
6. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf> (дата звернення: 22.09.2020).

[transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf) (дата звернення: 22.09.2020).

7. Гузар К.С., Прокопчук О.Т., Мельник К.М. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору національної економіки України. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/94/Ekon/12.pdf> (дата звернення: 10.09.2020).

REFERENCES:

1. Inovacii ta APK: chomu za takim souzom maybutne [Innovation and agroindustrial complex: why the future is for such union]. Available at: <https://mind.ua/publications/20202576-innovaciyi-ta-apk-chomu-za-takim-soyuzom-majbutne> (accessed 20 September 2020).
2. Peresada A.A. (2004) *Investuvannya* [Investing]. Kyiv: KNEU, pp. 14–42. (in Ukrainian)
3. Mayorova T.V. (2009) *Investytsiina diyalnist* [Investment activity]. Kyiv: CEL, pp. 25–30. (in Ukrainian)
4. Tovmasyan V.R. (2015) *Ekonomichna sutnist investytsiynogo zabezpechennya ta yogo rol u rozvytku pidpryemstva* [Economic essence of investment support and its role in the development of enterprises]. *Investments: practice and experience*, no. 2, pp. 60–64.
5. Ofitsiyni sait Derzhavnoi suzgbu statystyky [Official website of the State Statistics Service]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 25 September 2020).
6. *Investytsiina diyalnist v Ukraini v 2019* [Innovative activity in Ukraine in 2019]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf> (accessed 22 September 2020).
7. Guzar K.S., Prokopchuk O.T., Melnyk K.M. *Innovatsiino-investytsiine zabezpechennya rozvytku agrarnogo sektoru nacionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Innovative and investment support for the development of the agricultural sector of the national economy of Ukraine]. Available at: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/94/Ekon/12.pdf> (accessed 10 September 2020).